

**ENAKOST
SPOLOV
=
ZAKON**

**ZAKONODAJNI
PREDLOGI ZA
IZBOLJŠANJE
ENAKOSTI
SPOLOV
V SLOVENIJI**

Ljubljana, 29. 04. 2024

1. Obvezno izobraževanje oziroma svetovanje

- Obvezno svetovanje za vse povzročitelje nasilja.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini že zavezuje centre za socialno delo, da pomoč nudijo tako žrtvam kot povzročiteljem_icam nasilja. V praksi iz različnih razlogov (tako na strani uporabnikov_ic kot svetovalcev_k) niso vse žrtve in povzročitelji_ce nasilja (v družini) deležni ustrezne in njim prilagojene podpore ter svetovanja.

Obvezno svetovanje je v praksi težko uresničljivo: centri za socialno delo ter druge svetovalne organizacije nimajo na voljo prisilnih sredstev, da bi povzročitelje_ice prisilile k rednemu obiskovanju svetovanj ali terapij, poleg tega trenutne kapacitete razpoložljivih in strokovno usposobljenih svetovalcev_k za svetovanje povzročiteljem_icam nasilja niso zadostne.

Smiselno bi bilo torej povečati število svetovalcev_k, ki lahko svetujejo povzročiteljem_icam nasilja (bodisi v okviru centrov za socialno delo bodisi v okviru drugih vladnih ali nevladnih organizacij), ter zagotoviti, da bodo na voljo po vsej Sloveniji in da bodo lahko svetovali pripadnikom_cam različnih družbenih skupin. V okviru tega je smiselno razmisliti, ali je treba v Zakon o socialnem varstvu vključiti novo storitev ali se lahko navedeno svetovanje opravlja v okviru že obstoječih. S tem ko se bosta povečali kakovost izvedbe in dostopnost svetovanj, se bo več povzročiteljev_ic teh svetovanj tudi udeležilo.

Svetovanje, ki je obvezno, se lahko uvede za tiste povzročitelje_ice nasilja, ki izvršijo kaznivo dejanje: v primeru izreka pogojne obsodbe bi se ta za povzročitelje_ice kaznivih dejanj z elementi nasilja vedno izrekla v obliki pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom in odredbo, da povzročitelj_ica nasilja obiskuje ustrezno posvetovalnico ali koristi storitve na centru za socialno delo. V primeru izreka kazni zapora bi se lahko svetovanje opravljal v okviru izvrševanja kazni zapora. Če bi tožilec_ka odložila kazenski pregon, bi v primeru kaznivih dejanj z elementi nasilja morala določiti tudi nalogo obiskovanja ustrezne psihološke ali druge posvetovalnice. Za določitev navedenih svetovanj kot obveznih bi bilo treba spremeniti Kazenski zakonik (določbe o izreku pogojne obsodbe in pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom) in Zakon o kazenskem postopku (določba o odloženem kazenskem pregonu v 162. členu).

2. Medijska vzgoja o ničelni toleranci do nasilja.

- Ozaveščanje o tem, kako pomagati osebi v stiski
- Ozaveščevalne kampanje o tem, kako (spolno) nasilje prijaviti v klubih in drugih družabnih prostorih (letaki, plakati, kako nasilje prijaviti)

Očitno je, da si ljudje želijo več informacij o tem, kako žrtvam nasilja pomagati in kako nasilje prijaviti. Predlog sicer ne vključuje načina, kako naj bi se ozaveščanje izvajalo, zdi pa se, da ljudje ne morejo priti do informacij, ki si jih želijo. Smiselno bi bilo razmisliti o financiranju ozaveščevalnih kampanj, v okviru katerih bi se lahko pripravili materiali in strategije za podajanje informacij o preprečevanju nasilja.

3. Izobraževanje otrok

- Redne ozaveščevalne aktivnosti (delavnice) za mlade (o vrstah nasilja, ukrepanju idr.) v vrtcih, OŠ, SŠ, na fakultetah.

Iz predloga publike izhaja predvsem, da morajo biti vsebin o nasilju deležni vsi učenci_ke ter tudi dijaki_nje in študenti_ke, da mora biti tema prikazana na prilagojen način (npr. izkustveno, z delavnicami) ter da morajo biti predstavitve redne (npr. vsako šolsko oziroma študijsko leto). Predlog je bil podan velikokrat (praktično na vseh predstavah) in očitno je, da imajo tako mladi kot starejši občutek, da je govora o preprečevanju nasilja premalo. Najprej bi bilo treba preveriti, kako so vsebine o nasilju na podlagi spola dejansko predstavljene sedaj v praksi. Tako kurikulum za vrtce kot tudi obvezni predmeti v osnovni šoli že vsebujejo vsebine o človekovih pravicah, nasilju, enakosti itd., vendar je bil med publiko opažen občutek, da je teh vsebin v praksi premalo.

Če se ugotovi, da so te vsebine navkljub obstoječim dokumentom v praksi slabo predstavljene, je treba najprej poskrbeti za to, da se vsebine obdelajo na primeren način, skladno z že določenimi smernicami.

Nadalje je treba razmisliti, ali naj se vsebine o nasilju v osnovni šoli (še intenzivneje) predstavijo v okviru obveznih predmetov (v tem primeru bi bilo treba dopolniti učne načrte obveznih predmetov) ali je bolj smiselno te vsebine (poleg obravnavanja pri rednem pouku) predstaviti še dodatno v okviru posebnih obveznih delavnic (npr. v okviru dnevov dejavnosti) ali na kakšen drug način. Za otroke v srednjih šolah in odrasle na fakultetah je primernejši način izvajanje delavnic na to temo. Od načina predstavitve vsebin je odvisno, ali bodo za izvedbo potrebna dodatna sredstva.

- Tečajji samoobrambe v šolah

Publika je izrazila tudi željo po tem, da bi bil v šoli dostopen tečaj samoobrambe. Podobno kot zgoraj bi bilo smiselno razmisliti, ali to otrokom ponuditi v okviru obveznih predmetov (npr. v okviru predmeta šport), v okviru izbirnega predmeta ali povsem ločeno (npr. v okviru posebnih delavnic).

4. Izobraževanje strokovnjakov_inj

- Obvezna usposabljanja strokovnega kadra v vrtcih, šolah in na fakultetah (o nasilju v družini, medvrstniškem nasilju, enakosti spolov, ravnanju v primerih nasilja)

Že sedaj je v Katalogu programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na voljo kar nekaj izobraževanj s področja nasilja, in če ta izobraževanja niso dobro obiskovana, bi bilo smiselno strokovne delavce_ke spodbuditi k udeležbi. Smiselno bi bilo razmisliti o uvedbi obveznega izobraževanja za strokovne delavce_ke v vzgojno-izobraževalnih zavodih, mogoče primerljivo z obveznim izobraževanjem za zdravstvene delavce_ke, ki se izvaja skladno s Pravilnikom o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti.

5. Protokoli ravnanja

- Pripraviti protokole, kako ravnati v različnih kriznih situacijah (nasilje, igra vlog, pristop gledališča zatiranih itd.)

Za vzgojno-izobraževalne zavode protokoli za ravnanje v primeru zaznanega nasilja že obstajajo (Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih, Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih). Preveriti bi bilo treba, ali so zaposleni v vzgojno-izobraževalnih zavodih s temi protokoli seznanjeni, in jih po potrebi dodatno seznaniti z vsebino.

Vsak vzgojno-izobraževalni zavod bi moral glede na morebitne svoje specifične sprejeti protokol ravnanja ob zaznanem nasilju, s katerim bi bili seznanjeni tako zaposleni kot učenci_ke in dijak_i_nje. Tako kot npr. Zakon o osnovni šoli določa obveznost sprejema hišnega reda, bi moral biti obvezen tudi sprejem protokola ravnanja ob zaznanem nasilju.

6. Strožje (minimalne) zaporne kazni in prepoved zastaranja primerov spolnega nasilja

Na praktično vsaki predstavi je bila kot predlog izpostavljena zahteva po višjih kaznih, na mnogih pa tudi prepoved zastaranja primerov spolnega nasilja.

Predvidevamo, da je publika s predlogom za strožje kaznovanje želela doseči manjšo pojavnost teh kaznivih dejanj, pa tudi dati sporočilo državi, da so ta dejanja resnično nesprejemljiva. Ne glede na to željo publike se samo s spreminjanjem kazenske zakonodaje v smeri višjih zagroženih kazni (tovrstno spreminjanje bi moralo vedno biti premišljeno in bi moralo temeljiti na spoznanjih stroke) ta cilj verjetno ne bo dosegel. Vseeno je treba raziskati, ali je trenutni kaznovalni okvir (tako v sami zakonodaji kot tudi v praksi izrekanja kazni) ustrezen, pravičen v primerjavi z drugimi kaznivimi dejanji in ali bi lahko s spremembami povečali generalno preventivno funkcijo kaznovanja.

7. Manj obremenjujoči postopki za žrtve

Med publiko je prevladoval občutek, da so postopki za žrtve zelo obremenjujoči. Verjetno so občutki žrtev zelo odvisni od oseb, s katerimi se srečajo v teh postopkih, zato je treba strokovnjake_inje, ki delajo z žrtvami, redno izobraževati in usposabljati za primeren odnos in delo.

Kazenski postopki, v katerih je udeležena žrtev nasilja, sicer trajajo predolgo, problematično je tudi to, da mora žrtev večkrat (običajno vsaj trikrat: ob prijavi na policiji, v preiskavi in na glavni obravnavi) izpovedati o svoji izkušnji nasilja (vedno pred drugimi ljudmi in v drugem okolju). Po vzoru Hiše za otroke bi se lahko vzpostavil način zasliševanja in sodelovanja v postopkih tudi za odrasle žrtve kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost (in drugih kaznivih dejanj z elementi nasilja, če bi se to izkazalo za potrebno za posamezno žrtev).

Ob tem bi bilo smiselno, da je tak način na voljo za vse (otroke in odrasle) žrtve (spolnega) nasilja in tovrstna obravnava ni odvisna od odločitve posamezne_ga sodnika_ce. Prav tako je pomembno, da je ta obravnava na voljo po celi Sloveniji.

Do vzpostavitve tovrstne, bolj celostne obravnave pa je treba spodbujati uresničevanje rešitev, ki jih Zakon o kazenskem postopku v 65. členu za zaščito oškodovancev_k že predvideva in v praksi niso vedno izvajane (možnost spremstva zaupne osebe za žrtev, možnost zaslišanja prek videokonference, preprečevanje stika med obdolžencem_ko in žrtvijo, zagotavljanje informacij o možnosti pridobitve brezplačne pravne pomoči in zagotavljanje brezplačne pravne pomoči oškodovancem_kam v kazenskih postopkih, izpolnjevanje zahteve po posebno skrbnem in obzirnem ravnanju, zagotavljanje strokovne_ga in osebno ustrezne_ga pooblaščenca_ke mladoletni žrtvi kaznivih dejanj). Žrtve s temi pravicami praviloma niso seznanjene (če niso vključene v kakšno obliko pomoči na vladni ali nevladni ravni), sodišča pa sama od sebe praviloma teh pravic ne zagotavljajo. Kot primer dobre prakse se lahko izpostavi Služba za podporo oškodovancem, ki deluje v okviru Okrožnega sodišča v Ljubljani in ki bi jo bilo treba uvesti pri vseh (okrožnih) sodiščih v Sloveniji (tudi s stališča zagotavljanja enakega varstva pravic oškodovancem_kam ne glede na kraj njihovega bivanja oziroma kraj, v katerem se bo pred sodiščem obravnavalo kaznivo dejanje).

8. Nacionalna poklicna kvalifikacija za varnostnike_ce

- Vključevanje vsebin o preprečevanju spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola v obstoječa izobraževanja in usposabljanja za nacionalno poklicno kvalifikacijo za varnostnike_ce. V strokovna usposabljanja bi bilo treba vključiti tudi navedene vsebine, ker so lahko varnostniki_ce, ki opravljajo delo na določenih delovnih mestih, med prvimi, ki zaznajo nasilje, in so se dolžni nanj primerno odzvati. Navedene vsebine bi bilo treba vnesti tudi v strokovna usposabljanja za nacionalne poklicne kvalifikacije za tiste profile, ki opravljajo podobna dela in ki se pri svojem delu srečujejo z zagotavljanjem varnosti večjemu številu ljudi (npr. za vse profile, ki svoje delo opravljajo na podlagi Zakona o zasebnem varovanju).

9. Kodeksi ravnanja in disciplinske komisije o neprimernem vedenju ter zagotovljeno varstvo prijaviteljev_ic in prič

Predlog je bil podan na predstavi, ki je obravnavala nasilje na podlagi spola nad delavkami v kulturi. Predvsem samozaposleni_e v kulturi (pa tudi tisti, ki svoje delo opravljajo kot s. p.) bi želeli, da bi jim bila zagotovljena enaka stopnja varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem, kot je zagotovljena delavcem_kam v delovnem razmerju.

Za zagotavljanje takega varstva bi se lahko sprejeli kodeksi ravnanja, ki bi zavezovali vse, ki s samozaposlenimi v kulturi delovno sodelujejo. Zagotovljeno pa bi moralo biti tudi varstvo samozaposlenih v kulturi v primeru kršitev kodeksa (torej možnost, da kršitve prijavijo na enostaven način) ter zaščita prijaviteljev_ic in prič. Kot je navedeno zgoraj, je tovrstno varstvo (vsaj zakonsko) zagotovljeno že po ZDR-1 in nujno je, da so tudi delavci_ke, ki delo opravljajo na drugih pravnih podlagah, deležni primerljive zaščite.

10. Intervizija za umetniške kolektive, v umetniškem procesu vedno sodelujejo vsaj tri osebe

Navedena predloga sta zelo pomembna za zagotavljanje občutka varnosti in tudi dejanske varnosti vseh, ki sodelujejo v umetniškem procesu. Za ta namen bi se lahko v tej smeri dopolnil Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, navedeni rešitvi pa bi lahko tudi brez zakonodajnega urejanja oziroma že pred njim predstavili umetniškimi kolektivom kot primer dobre prakse.

11. Izobraževanje staršev: obvezni programi za ozaveščanje staršev otrok, vključenih v predšolsko vzgojo, o temah nasilja na podlagi spola in enakosti ter vključevanje osnovnih idej o enakosti spolov in posledicah neenakosti v vsebinska predavanja šole za starš

Obvezni programi za starše se sicer zdijo težko izvedljiva ideja zakonskega predloga, prav tako se zdi nemogoče predpisovanje vsebine predavanj v šoli za starše: trenutno so te šole namenjene predvsem pripravi na porod in na prve mesece po rojstvu otroka, izvaja jih medicinski kader. Predlog je preobširen, da bi se lahko oblikoval v konkreten zakonodajni predlog, vendar vseeno sporoča, kje mladi vidijo manko in potencial preventive, kar se nam zdi pomembno sporočiti naprej. Smiselno bi bilo organizatorje šole za starše (ki se jih udeleži velik odstotek bodočih staršev) spodbuditi, da med svojimi predavanji omenijo tudi pomen vzgoje brez nasilja, ker se z ozaveščanjem na vseh ravneh lahko zmanjša pojavnost nasilja v družini.

12. Dostopna brezplačna psihoterapija za vse

Dostopnost brezplačnih svetovanj (npr. za žrtve nasilja oziroma za preživele) je vsaj "na papirju" sorazmerno dobra, ker je na voljo tako na centrih za socialno delo kot tudi v programih različnih nevladnih organizacij po celi Sloveniji; vendar pa predlog, ki je bil na predstavah pogosto izpostavljen, kaže na nujnost zakonske ureditve področja psihoterapije in na jasno izraženo željo mladih, da je psihoterapevtska pomoč brezplačno dostopna vsem, ki jo potrebujejo.

**ENAKOST
SPOLOV
=
ZAKON**